

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

0	3	3	4
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	4
---	---	---	---

B.A./B.Sc. (General) 4th Semester

(2054)

POLITICAL SCIENCE (In all Mediums)

Paper : Indian Politics

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 90

Note :— (1) Question No. 1 is compulsory. Attempt **NINE** questions, each question carries 2 marks.

(2) Attempt **ONE** question from each unit, each question carries 18 marks.

1. Attempt any **NINE** questions :

(i) What type of party system is in India ?

(ii) What is the meaning of one party dominance ?

(iii) Write down any four weaknesses of party system in India.

(iv) Who is National Convener and the election symbol of Aam Adami Party(AAP) ?

(v) Who is the present President and the Election Symbol of Indian National Congress ?

- (vi) Write down names of any four regional Political Parties.
- (vii) Write down the tenure of the members of Election Commission.
- (viii) What do you mean by Personality Cult in Indian Politics ?
- (ix) Write down the names of any four Trade Unions in India.
- (x) What do you mean by Politics of Vote Bank ?
- (xi) What is the Relationship between Caste and Elections in India ?
- (xii) Give any four suggestions to minimize the effects of Regionalism.
- (xiii) What are the principles of Panchsheel ?
- (xiv) What is India's policy towards her Neighbour Countries ?
- (xv) Write down the names of founding members of NAM.

9×2=18

UNIT-I

- 2. Discuss the Nature of Party System in India. 18
- 3. Make a critical evolution of the Policies, Programme and Performance of Shiromani Akali Dal. 18

UNIT-II

- 4. What do you mean by Voting Behaviour ? Discuss the factors which determine the voting behaviour in India. 18
- 5. Discuss the Role of Pressure Groups in India. 18

UNIT-III

6. Explain the Emerging Trends in Indian Politics. 18
7. Write down the causes and consequences of regionalism in India. 18

UNIT-IV

8. Discuss the main determinants of India's Foreign Policy. 18
9. Write down the characteristics and relevance of non-aligned movement. 18

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) प्रश्न न. 1 जरूरी है। कोई नौ प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं।

(2) प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 18 अंक हैं।

1. कोई नौ प्रश्न करें :

(i) भारत में किस प्रकार की दल प्रणाली है ?

(ii) एक दल की प्रमुखता का क्या अर्थ है ?

(iii) भारत में दल प्रणाली की कोई चार कमजोरियां लिखें।

(iv) आम आदमी पार्टी का राष्ट्रीय संयोजक और चुनाव चिन्ह बताएं।

(v) भारतीय राष्ट्रीय कांग्रेस का वर्तमान राष्ट्रीय अध्यक्ष और चुनाव चिन्ह बताएं।

- (vi) कोई चार क्षेत्रीय राजनीतिक दलों के नाम बताइए।
- (vii) चुनाव आयोग के सदस्यों का कार्यकाल लिखें।
- (viii) भारतीय राजनीति में व्यक्ति-पूजा से आपका क्या अभिप्राय है ?
- (ix) भारत में कोई चार मजदूर संघों के नाम बताइए।
- (x) वोट बैंक की राजनीति से आपका क्या अभिप्राय है ?
- (xi) भारत में जाति और चुनावों के बीच क्या संबंध है ?
- (xii) भारत में क्षेत्रवाद के प्रभाव को कम करने संबंधी कोई चार सुझाव दें।
- (xiii) पंचशील के सिद्धांत क्या हैं ?
- (xiv) भारत की अपने पड़ोसी देशों के प्रति क्या नीति है ?
- (xv) गुट-निरपेक्षता (NAM) के संस्थापक सदस्यों के नाम लिखें।

9×2=18

यूनिट-I

2. भारत में दल-प्रणाली के स्वरूप की व्याख्या करें। 18
3. शिरोमणी अकाली दल की नीतियों, प्रोग्राम और कारगुजारी की आलोचनात्मक व्याख्या करें। 18

यूनिट-II

4. मतदान व्यवहार से आपका क्या अभिप्राय है ? भारत में मतदान व्यवहार से निर्धारित करनेवाले तथ्यों की व्याख्या करें। 18
5. भारत में दवाब समूहों की भूमिका की व्याख्या करें। 18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤਿ ਮੇਂ ਤਭਰਤੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰੱਤਿਯੋਂ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੇਂ। 18
7. ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਖੇਤ੍ਰਵਾਦ ਕੇ ਕਾਰਣ ਔਰ ਪਰਿਣਾਮ ਲਿਖੇਂ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਭਾਰਤ ਕੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤਿ ਕੇ ਮੁਖਯ ਨਿਧਾਰਿਤ ਤਥਯੋਂ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੇਂ। 18
9. ਗੁਟ-ਨਿਰਪੇਖ ਆਂਦੋਲਨ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਔਂ ਔਰ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੇਂ। 18

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

- ਨੋਟ :- (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ. 1 ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।
- (2) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 18 ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਕੋਈ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

- (i) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਦਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ ?
- (ii) ਇੱਕ ਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
- (iii) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਲਿਖੋ।
- (iv) ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਨਵੀਨਰ ਅਤੇ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੱਸੋ।

- (v) ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੱਸੋ।
- (vi) ਕੋਈ ਚਾਰ ਖੇਤਰੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਦਲਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (vii) ਚੋਣ ਆਯੋਗ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਲਿਖੋ।
- (viii) ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (ix) ਕੋਈ ਚਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (x) ਵੋਟ ਬੈਂਕ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
- (xi) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ?
- (xii) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖੇਤਰਵਾਦ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਚਾਰ ਸੁਝਾਅ ਦਿਓ।
- (xiii) ਪੰਚਸ਼ੀਲ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕੀ ਹਨ ?
- (xiv) ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਪਣੇ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀ ਨੀਤੀ ਹੈ ?
- (xv) ਗੁੱਟ ਨਿਰਲੇਪ (NAM) ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

9×2=18

ਯੂਨਿਟ-1

2. ਭਾਰਤ ਦੀ ਦਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
3. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਮੱਤਦਾਨ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਤਦਾਨ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18
5. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਉ ਸਮੂਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਉੱਭਰਦੀਆਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
18
7. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖੇਤਰਵਾਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਟੇ ਲਿਖੋ।
18

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
18
9. ਗੁੱਟ ਨਿਰਲੇਪ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਸੰਗਕਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
18